

СТРУКТУРА МАЛАКОЦЕНОЗІВ Р. УБОРТЬ (С. ЛОПАТИЧІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Павлюченко Олеся Вікторівна,
Кандидат біологічних наук, доцент

Михайленко Руслана Вікторівна,
Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Молюски відіграють важливу роль у функціонуванні багатьох екосистем – як водних, так і наземних, як штучно створених, так і природних. Багато видів є проміжними або додатковими хазяями паразитичних червів, які паразитують в організмах хордових тварин і людини [3]. М'якуни відіграють вагомую роль у трофічних ланцюгах, беруть участь в процесах кровообігу органічних речовин та в існуванні гідробиоценозів, очищують природні водойми.

Протягом останніх десятиріч внаслідок антропопресії малакоценози водойм України суттєво збідніли [1]. Зараз відомо про негативний вплив ряду токсикантів різного походження та спектр дії їх організм моллюсків [4].

Метою нашого дослідження є вивчення структури малакоценозів річки Уборть. Матеріалом для дослідження слугували власні збори, здійснені у травні-серпні 2023 р. у басейні р. Уборть та її приток. Всього знайдено і досліджено 111 екз. моллюсків, що належать до родів *Unio* і *Anodonta*. Тварин визначали за загальноприйнятими методиками [2]. В місцях збору моллюсків визначали щільність поселення тварин та їх зустрічальність.

Уборть – типова поліська річка, права притока Прип'яті. Площа її басейну – 3220 км², довжина – 262 км. Басейн Уборті займає північну частину Придніпровської низовини. Русло глибиною 0,5-1 м, завширшки від 5 до 15-20 м. На дні річки переважає пісок, інколи каміння і щєбінь. Швидкість течії 0,5-1,0 м/с, вода темно-коричнева.

Нами в басейні р. Уборть виявлено 5 видів моллюсків родини Unionidae – *Anodonta anatina* (Linnaeus, 1758), *Unio pictorum* (Rossmäessler, 1844), *U. tumidus* (Drouet, 1881), *P. complanata* (Rossmäessler, 1835).

З'ясовано зустрічальність знайдених видів перлівницевих у дослідженому регіоні. У всіх наших зборах виявлено *U. pictorum* та *U. tumidus*. Їх зустрічальність становить 100%. Дещо рідше зустрічається *A. anatina*. Цей вид м'якунів нами виявлено у 40% досліджених проб.

Визначено щільність поселення двостулкових моллюсків річки Уборть. Максимальні її показники серед перлівницевих відмічені для *U. tumidus* – 4,3 екз/м². Для поселень *U. pictorum* характерна дещо нижча щільність – 1,3 екз/м². Відмічена дуже низька щільність поселення беззубки качиної – 0,25 екз/м², проте найменшою вона у *P. complanata* – 0,05 екз/м².

У басейні р. Уборть найбільш поширеним видом є *U. tumidus*. За нашими даними, частка цього виду у зборах становить 77% (рис. 1). Дещо рідше

трапляється *U. pictorum*. Частка цього м'якуна становить 17%. Беззубка качина в досліджуваному регіоні трапляється рідко і була знайдена у кількості лише 6 екз. Беззубка вузька зустрічається найрідше серед зазначених молюсків, частка її становить всього 1%.

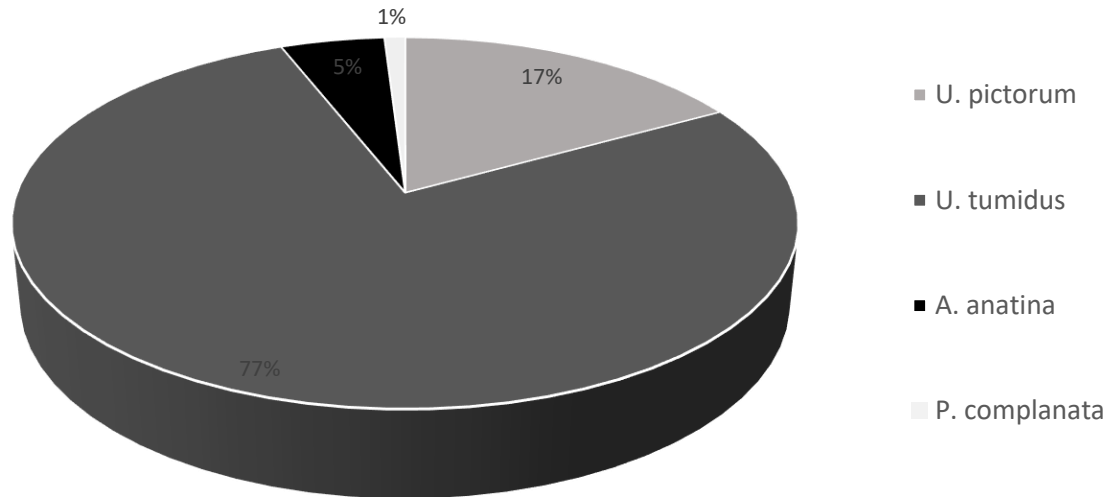

Рис. 1. Частка окремих видів перлівницевих у басейні р. Уборть.

Проаналізовано вікову структуру популяцій перлівницевих. У наших зборах переважають особини середнього віку, у той час як кількість перлівниць молодшого віку незначна. Мінімальний і максимальний вік знайдених перлівниць становить 2 та 13 років відповідно.

Отже, в басейні річки Уборть виявлено 4 види молюсків родини Unionidae – *U. pictorum*, *U. tumidus*, *A. anatina*, *P. complanata*.

Висока зустрічальність м'якунів у річці Уборть свідчить про досить сприятливі умови їхнього існування. На це впливає якість води, швидкість течії та глибина. Варто зазначити, що середній вік представників родини Unionidae коливається в межах від 2 до 8 років. Однак, низьке значення рН (6,3-6,9), невисокий вміст кальцію, органічні і мінеральні сполуки заліза і сполуки кремнію мають негативний вплив на молюсків родини Unionidae.

Список літератури:

1. Барчан Ю.О., Павлюченко О.В. Прісноводні молюски лісостепової зони Центрального Полісся. Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції, 19. 2014. С. 43-44.

2. Зінченко М.О. Молюски : метод. рек. до проведення польової практики з природознавства; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, педагогічний інститут, кафедра теорії та методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти. – Луцьк : Медіа, 2016. – 60 с.

3. Капітонова, Л.М. Визначник черепашок молюсків східної України як засіб розвитку пізнавальної активності учнів середньої загальноосвітньої школи. Збірник наукових праць "Біологічні дослідження - 2015". 2015. С. 487-490.

4. Янович Л.М., Чернишева А.О., Жовнерчук О.В. *Вплив токсикантів на гістологічну структуру тканин двостулкових молюсків*. Еколого-функціональні та фауністичні аспекти дослідження молюсків, їх роль у біоіндикації стану навколишнього середовища. 2004. С. 260-263.